

Yttrande över Kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet (SOU 2025:20)

Folkbildningsrådet har fått möjlighet att lämna synpunkter på betänkande av Utredningen om kommunal anslutning till Utbetalningsmyndighetens verksamhet.

Utredningen föreslår att kommunala utbetalningar av ekonomiska förmåner och ekonomiska stöd ska anslutas till Utbetalningsmyndighetens verksamhet. Hit räknar utredningen bland annat utbetalningar av ekonomiskt bistånd, ersättning för personlig assistans och föreningsbidrag. Frågan om vilka kommunala utbetalningar till enskilda huvudmän enligt skollagen och privata utförare enligt kommunallagen som kan och bör anslutas och vilka förutsättningar det finns för Utbetalningsmyndigheten att upptäcka felaktiga kommunala utbetalningar inom olika verksamhetsområden anser utredningen bör utredas närmare. Folkbildningsrådets yttrande avgränsas därför till resonemang och förslag som har betydelse för studieförbunden.

Sammanfattning

Folkbildningsrådet

- tillstyrker att föreningsbidrag omfattas om kommuner och regioner ansluts till Utbetalningsmyndigheten.
- anser att informationsutbyte mellan kommuner, regioner och Utbetalningsmyndigheten, som omfattar information av enskilda personers medlemskap och deltagande i föreningar endast bör omfatta de uppgifter som redan har samlats in på lokal eller regional nivå.

Folkbildningsrådets ställningstaganden

Folkbildningsrådets uppgift enligt förordning (2015:218) om statsbidrag till folkbildningen, är att besluta om vilka folkhögskolor och studieförbund som ska få statsbidrag, att fördela tillgängliga medel till folkhögskolor och studieförbund, samt att kontinuerligt följa upp och utvärdera verksamheten i förhållande till syftena med statsbidraget. Statens bidrag är det största och övriga bidragsgivare har historiskt sett i stort anpassat sin bidragsgivning till statens förordning och Folkbildningsrådets villkor.

Folkbildningsrådet hantering av statsbidrag är inte ansluten till Utbetalningsmyndigheten. Därmed omfattas inte statsbidragen till studieförbund och folkhögskolor av utredningens förslag. Men då folkbildningen till viss del finansieras av kommuner och regioner är utredningens förslag relevanta för Folkbildningsrådets hantering av statsbidrag.

Folkbildningsrådet har gjort tolkningen att utredningens förslag kommer att innebära att Utbetalningsmyndigheten även för kommunala och regionala utbetalningar av bidrag kommer att göra dataanalyser för att identifiera utbetalningar som har högre risk att vara felaktiga, utföra inledande samt fördjupade granskningar. De misstänkta felaktiga utbetalningar som myndigheten hittar, överlämnas till aktuell kommun eller region. Mot denna bakgrund vill Folkbildningsrådet informera om att folkbildningsverksamhet som bedrivs av studieförbunden med stöd av statsbidrag ofta även genererar kommunala bidrag, samt i ett fåtal fall regionala bidrag. Det är därför angeläget att även Folkbildningsrådet får information i de fall då felaktig användning av kommunala och/eller regionala bidrag till folkbildningen uppmärksammas av Utbetalningsmyndigheten.

4.3.1 Velfärd, velfärdssystem och velfärdsutbetalningar

Utredningen resonerar om att vad som faller inom begreppet velfärd inte är givet och därför inte heller vad som i olika sammanhang avses med begrepp som velfärdsangrepp och velfärdsbrottslighet. Folkbildningsrådet noterar att utredningen har valt att ställa sig bakom Brottsförebyggande rådets tolkning som innefattar även andra, mer generella stöd, som har önskvärda konsekvenser för samhällsutvecklingen. Här innefattas bland annat stöd till föreningar som arbetar med folkbildning. Ett breddat perspektiv som även Ekonomistyrningsverket företräder.

Folkbildningsrådet har inget att invända emot denna vidare tolkning av velfärdsbegreppet men vill påminna om att studieförbunden är en mötesplats för skapande, bildning och kultur. Studieförbunden är en del av det civila samhället och fungerar som bildningscenter, kulturarenor och demokratiska möjliggörare.

Folkbildningsrådet ställer sig på ett generellt plan positivt till åtgärder som motverkar felaktiga utbetalningar och velfärdsbrottslighet men avstår från att ta ställning till

utredningens förslag om att kommuner och regioner bör anslutas till Utbetalningsmyndigheten. Folkbildningsrådet tillstyrker dock att föreningsbidrag omfattas, om en sådan anslutning sker.

År 2024 fördelade Folkbildningsrådet drygt 1,5 miljarder kronor i statsbidrag till studieförbunden. Om ett studieförbund upptäcker avvikelser från Folkbildningsrådets villkor för statsbidrag i sin verksamhet har de en plikt att meddela det till Folkbildningsrådet och till den kommun och region där avvikelsen skedde. Om Folkbildningsrådet får information om avvikelser från ett studieförbund eller om det upptäcker avvikelser från villkoren i en egen granskning meddelar Folkbildningsrådet också den kommun och region där avvikelsen skedde. Folkbildningsrådet förmedlar därmed information om alla avvikelser det upptäcker till alla andra berörda kommuner och regioner.

14.2.1 Uppgiftsskyldigheter för kommuner och regioner bör införas

Utredningen gör bedömningen att kommuner och regioner i vissa fall bör vara skyldiga att lämna uppgifter till Utbetalningsmyndigheten. En grundläggande förutsättning är att uppgifterna behövs för att Utbetalningsmyndigheten ska kunna utföra sitt uppdrag. Utredningen anger att regleringen av uppgiftsskyldigheten bör utformas så att den så långt som möjligt begränsar det integritetsintrång som informationsutbytet innebär. Folkbildningsrådet instämmer i detta. Informationsutbyte mellan kommuner, regioner och Utbetalningsmyndigheten som omfattar information av enskilda personers medlemskap och deltagande i föreningar endast bör därför endast omfatta de uppgifter som redan har samlats in på lokal eller regional nivå.

Folkbildningsrådet vill poängtera att civilsamhället omfattas av allt fler krav på registrering som sedda var för sig ofta är motiverade men som sammantagna innebär att det offentliga får en allt större kontroll över civilsamhället. Denna ökande kontroll riskerar, i vart fall på sikt, att undergräva det civila samhällets självständighet.

Beslut

Beslutet har fattats av generalsekreterare Anna-Karin Lindblom efter föredragning av senior rådgivare Anna-Carin Bylund. Vid ärendets slutliga handläggning har utredaren David Dahlborn medverkat.

För Folkbildningsrådet

Anna-Karin Lindblom
Generalsekreterare